

Formalismus v právu

Abstrakt

Formalismus v právu je věčným tématem moderní právní filozofie. Tato skutečnost nicméně nemění nic na tom, že je to téma neustále aktuální. Je tomu tak z toho důvodu, že dokud bude existovat právo, bude existovat i formalismus jako jeden z druhů přístupu k němu, respektive jako jeden ze způsobů jeho interpretace. V České republice je v současnosti téma formalismu v právu o to aktuálnější, neboť zde prozatím až na výjimky neproběhly na toto téma větší diskuze a právní systém jako celek je zde stále ve fázi přeměny. Autor si jako výchozí bod a inspirační zdroj svého vědeckého bádání volí hnutí amerických právních realistů.

Diplomová práce si klade několik výzkumných otázek, které na sebe navzájem navazují. V první řadě se snaží definovat pojem formalismu v právu a jeho aspekty. Následně kriticky analyzuje pojem neurčitosti práva, který je s fenoménem formalismu v právu neodmyslitelně spojen a je nezbytný pro jeho pochopení. Poté práce zkoumá stěžejní otázku formalismu v právu, a to otázku formalismu a interpretace práva. V rámci této otázky práce řeší, zda mohou formalistické přístupy k právu obstát a pokud ano, tak za jakých podmínek. Práce nad rámec zodpovězení této otázky nabízí i preskriptivní tezi, jak by se orgány aplikující právo měly k problematice formalismu v právu postavit.

Formalismus tato práce definuje jako přístup k interpretaci, který přikládá textu právního pravidla stěžejní význam a význam skutečností mimo samotný text právního pravidla buď zcela neguje, nebo jim přikládá nanejvýš podpůrný význam. Tento formalistický přístup se snaží z textu právního pravidla logicky a mechanicky dedukovat právní normu. Takové pojetí práva a jeho interpretace ovšem nemůže kvůli inherentní neurčitosti práva obstát, neboť bez zohledňování mimoprávních faktorů nelze ve složitých případech seznat právo a law in action. V případech jednoduchých se naopak formalistický výklad jeví jako přístup žádoucí a ideální.

Autor na základě těchto skutečností zastává tezi, že by právní systém České republiky, který je i v současné době ve fázi přeměny, měl ve složitých případech přejít od formalistických přístupů k právu k přístupům mírně antiformalistickým. Jedním z projevů této změny je i přechod od strohé a nicneříkajícího odůvodňování rozhodnutí k diskurzivnímu modelu, ve kterém orgán aplikující právo otevřeně a racionálně uvádí argumenty, které ho k tomuto rozhodnutí vedly.

Klíčová slova: americký právní realismus, formalismus, interpretace práva